

Počátky písemnictví na Litvě

Písemnictví

- Litevské staré písemnictví zkoumá všechny písemné památky vzniklé na Litvě:
 - a) Všechny žánry (nejen literaturu v úzkém smyslu), např. právní, náboženské, obchodní texty atd.
 - b) V kterémkoliv jazyce (neomezuje se pouze na litevštinu)

Písemnictví

- Vznik prvních psaných památek na Litvě se datuje do doby krále Mindaugase (žil cca. 1200 – 1263)
- Jedná se vesměs o právní texty: jsou to oficiální královské donační dopisy, Mindaugas v nich informuje o tom, že svým spojencům uděluje darem jistá území a poskytuje privilegia (např. osvobození od placení mýta).

Mindaugas (1200 – 1263)

První a jediný litevský král. Tvůrce litevského státu.

1251 pokřtěn.

1253 korunován na krále.

Litva v Mindaugově době (polovina 13 st.)

Centralizace moci

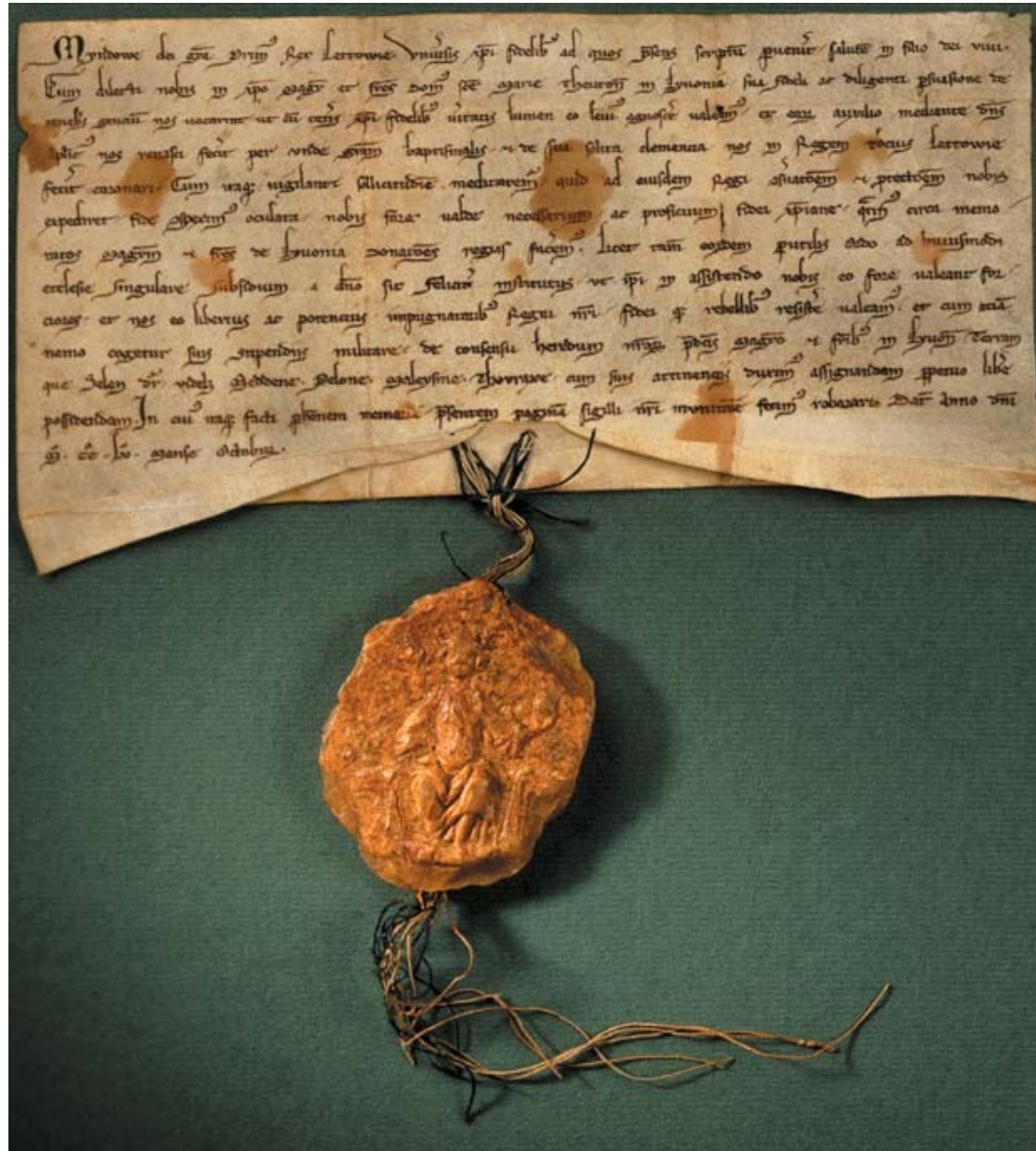
Teritoriální zisky východním směrem

Intenzivní kontakty s křesťanským světem

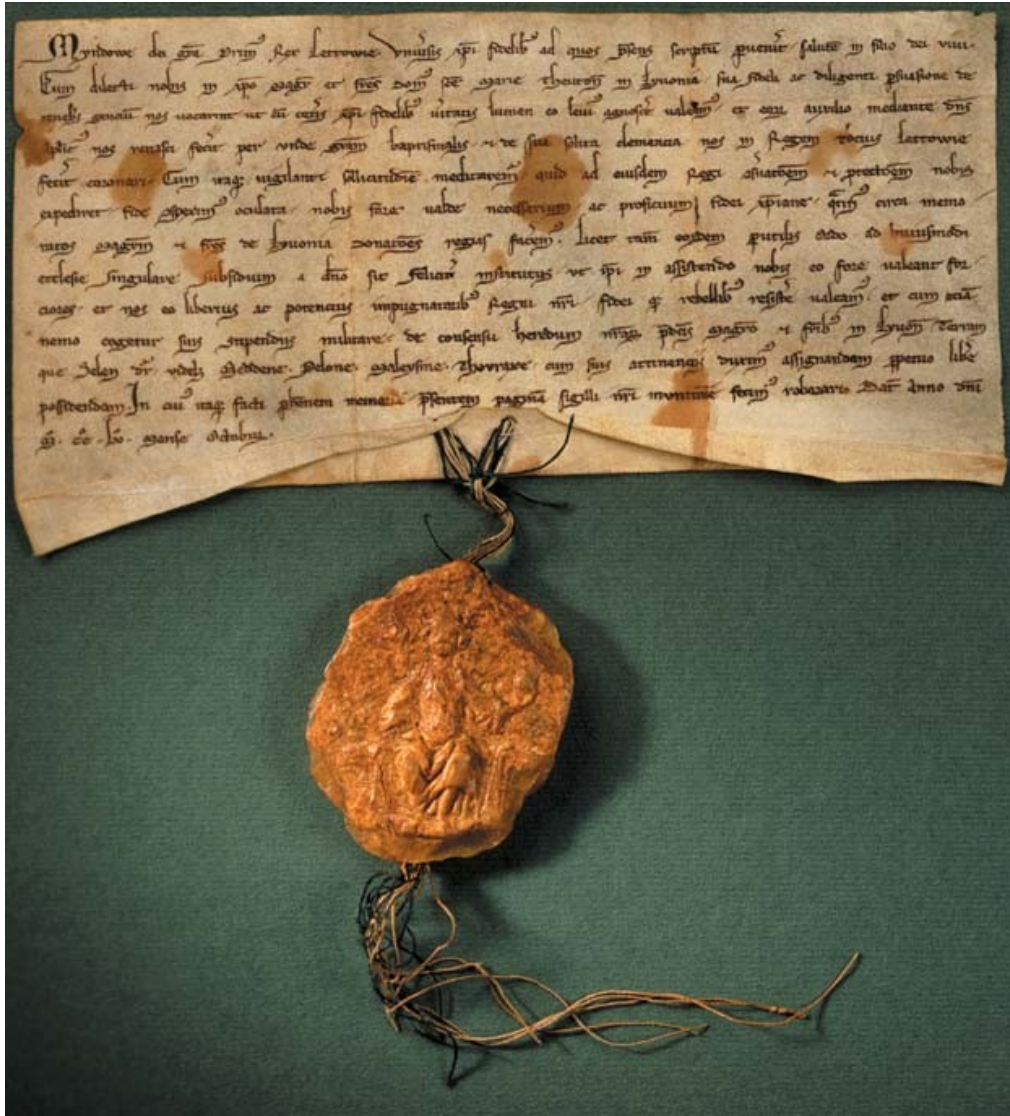
Livonský řád (mečovní rytíři) na sever od Litvy

Německý řád (křižáci) na jihozápad od Litvy

Mindaugasovy dopisy

Midaugasovy dopisy

- Známe devět Mindaugasových dopisů
- Jsou napsány ve středověké latině.

Mindaugasův dopis

12 března 1254

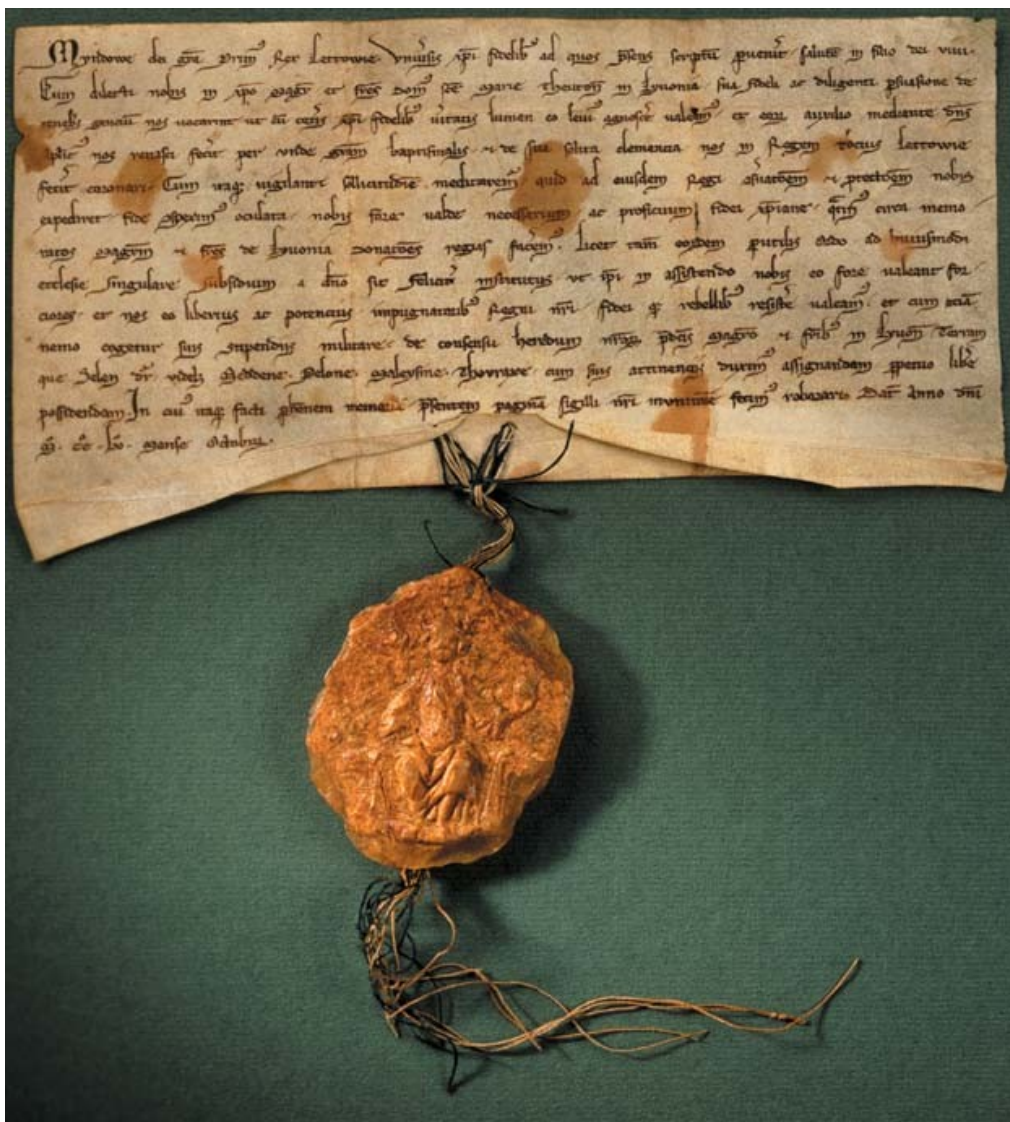
Mindaugas, z Boží vůle král Litvy, zdraví ve jménu Pána Ježíše všechny věřící v Krista, kteří dostanou tento list. Oznamujeme vám všem, že my jsme na dobře promyšlenou radu našich dědiců přijali vznešeného pana otce Christiana, u nějž jsme si vyprosili, aby přijal titul biskupa našeho království a poslali jsme jej na jemu přidělené panství a dále jsme mu přidělili jako zabezpečení polovinu [panství] Raseiniai, polovinu Betygala a polovinu Laukuva. Na věčnou památku této věci jsme přikázali potvrdit toto psaní naší pečetí. To vše se uskutečnilo v přítomnosti našich synů Ruklyse a Girstutise, taktéž našeho podřízeného Parbuse, léta Páně 1254, čtvrtého dne před březnovými idami.

Midaugasův dopis

Výše uvedený text má typickou strukturu tehdejších západoevropských diplomatických dopisů:

1. **Intitulatio**, tzn. uvedení přesného titulu
2. **Salutatio**, tzn. pozdrav adresáta
3. **Promulgatio**, tzn. sdělení královské vůle
4. **Datatio**, tzn. uvedení data prohlášení.

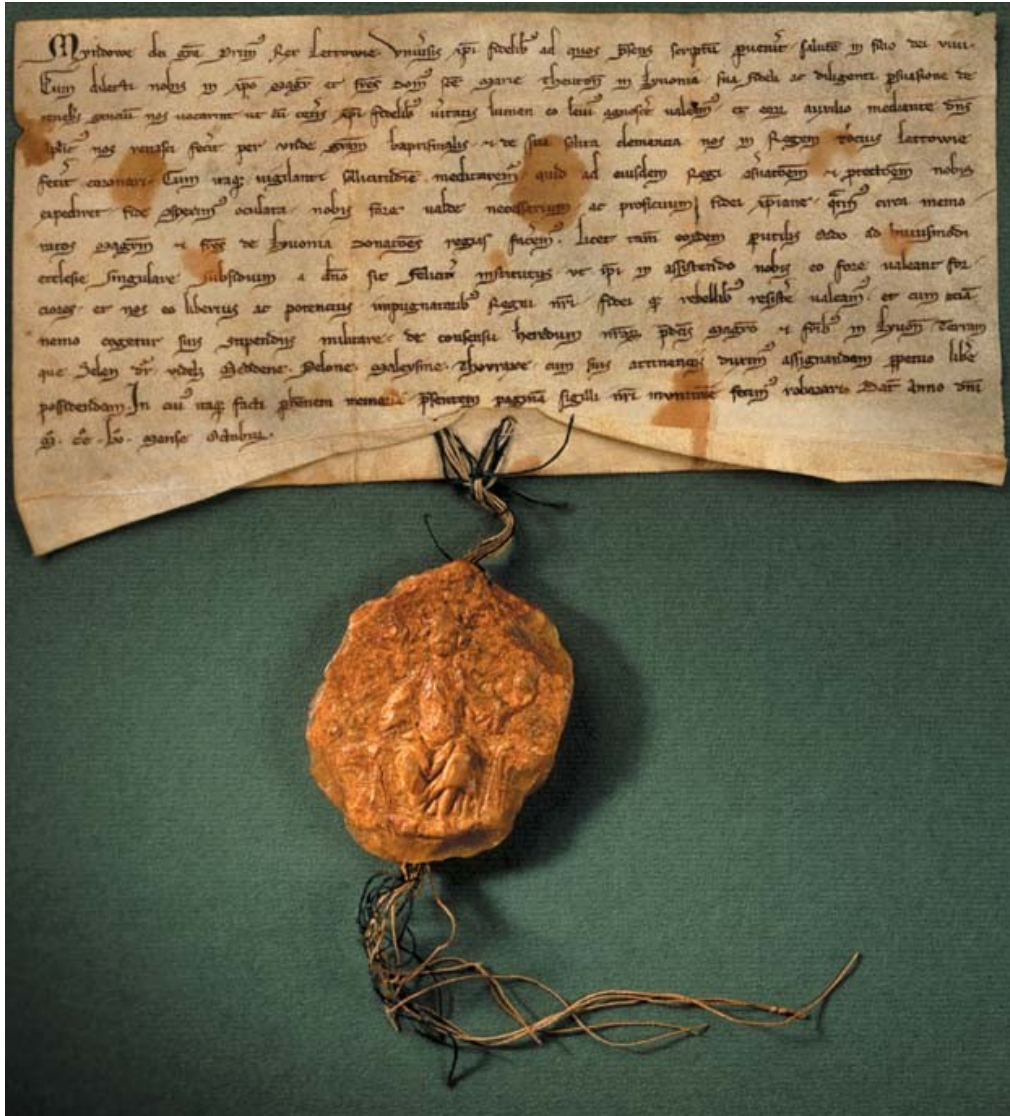
To vypovídá, že Mindaugas vedl královskou kancelář a v ni zaměstnával písaře, dobře ovládající diplomatickou korespondenci v latině.

Midaugasův dopis

Co lze z textu odvodit:

1. Mindaugas vedl rozsáhlou diplomatickou korespondenci, tudíž ve 13. století na jeho dvoře předpokládáme existenci početné kanceláře, která byla schopna zajistit kvalitní překlady do latiny a němčiny. Museli to být mniši některého z řádů, působících v Livonsku.
2. Citovaný dopis svědčí o tom, že Mindaugas založil samostatné litevské biskupství. Tím podřídil své království přímo papeži a obešel patronát obou řádů (Livonského a Německého) a litevské biskupství nepatřilo pod Říšského biskupa. To svědčí o excelentních diplomatických schopnostech krále.

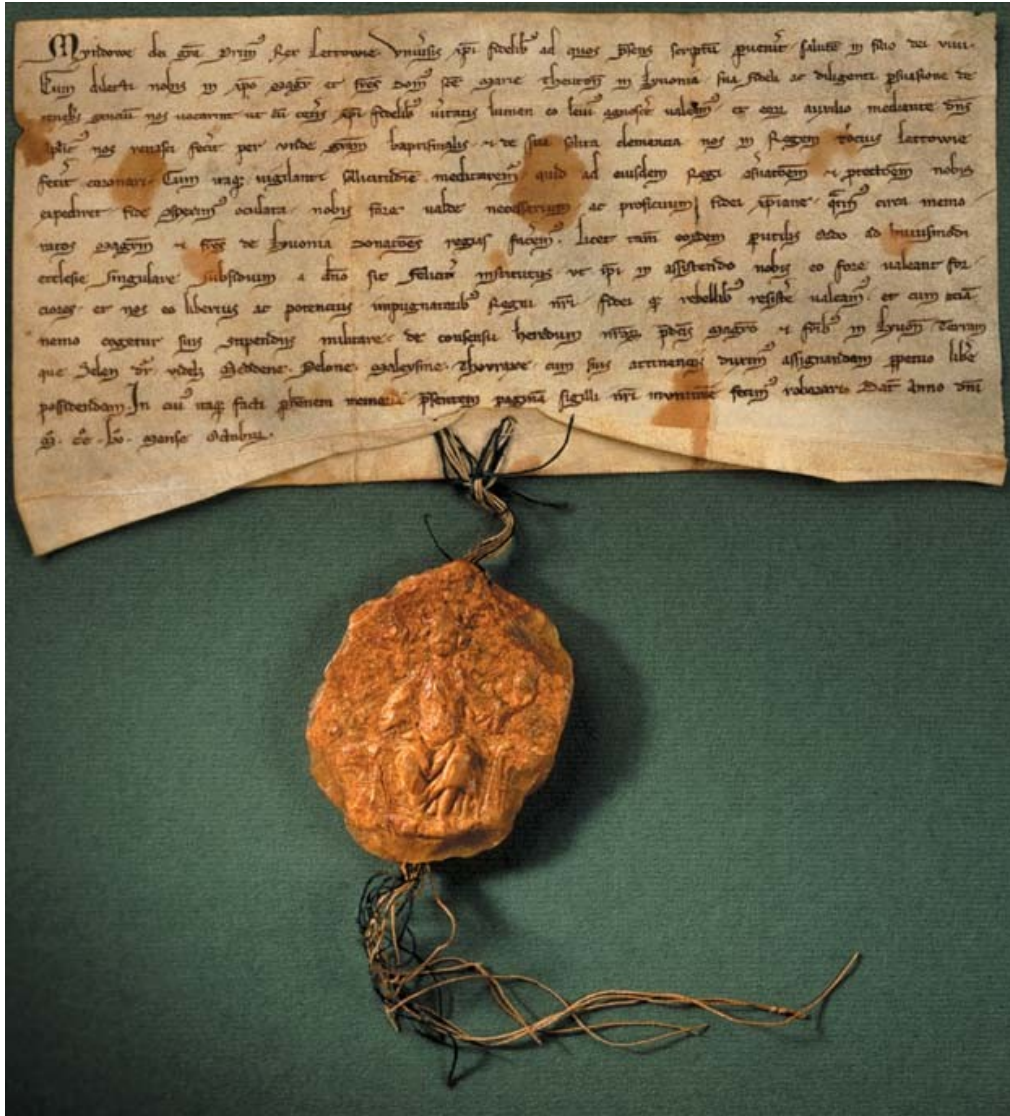

Midaugasův dopis

Co lze z textu odvodit:

4. Mindaugas zdůrazňuje, že je oficiálně uznávaným panovníkem („z Boží vůle král“). Tímto odkazuje na skutečnost, že papež jeho vládu uznal a posvětil.

5. Dopis vypovídá, že na královském dvoře fungovala královská rada: „na radu našich dědiců“; „v přítomnosti našich synů Ruklyse a Girstutise, taktéž našeho podřízeného Parbuse“. Do rady patřili královští synové a některá knížata. Parbus je zaznamenán v dalších historických pramenech jako Mindaugasův vyslanec do papežského dvora.

- Roku 1261 se Mindaugas zřekl křesťanství a vrátil se k původní víře. Vedly ho k tomu vnitropolitické okolnosti. Litva tímto přišla o status království a zůstala „jen“ pohanským knížectvím.
- Roku 1263 byl Mindaugas vnitřní opozicí zavražděn.
- Litva zachovala původní náboženství až do roku 1386 a byla posledním evropským pohanským státem.

Kníže Gediminas (1275-1341)

Zakladatel hlavního města Vilnius, tzn. přenesl do Vilnius své sídlo. První zmínka o Vilnius se datuje do roku 1323.

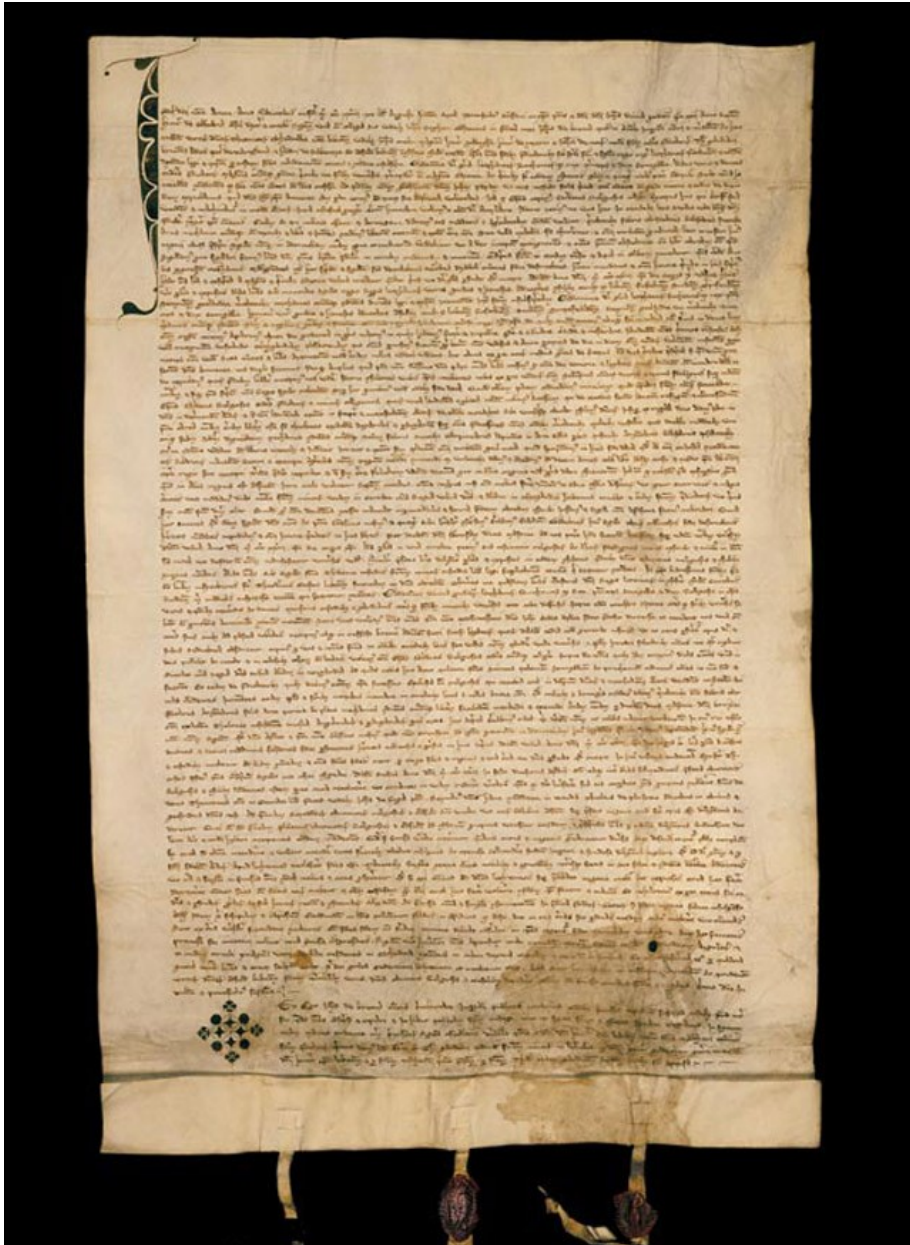
Kníže Gediminas (1275-1341)

Gediminas založil ve Vilniusu horní hrad.

Dnes je tento Gediminův hrad symbolem města Vilniusu

Gediminasovy dopisy

- Známe šest Gediminasových dopisů z období 1323-1324
- Jsou napsány ve středověké latině.

Gediminasův dopis

Gediminas, z Boží vůle král Litevců a Rusů, vládce a kníže Zemgaly, posílá pozdravy všem učeným mužům dominikánského řádu, magistrům všech jeho provincií a také všem bratrům a zejména Saskému magistrovi a jeho podřízeným.

Nechť se vaše vznešená a zkušená učenost dozví, že jsme vyslali své posly s našim dopisem k našemu slavnému Otcí panu papeži Janovi, aby nás oděl nejlepším rubášem, a očekáváme jeho vyslance každým dnem a to s velkou pokorou a nedočkavostí, neboť z příklonností našeho Pána Ježíše Krista budeme připraveni vždy plnit jeho vůli. Proto si přejeme pozvat k nám biskupy, kněze a mnichy, pouze z výjimkou těch, kteří svoje kláštery prodávají a chystají kněžím smrt; chceme bránit církevní práva, mít duchovenstvo v úctě a šířit větší boží slávu. Proto vás žádáme, abyste toto ohlásili lidem ve všech městech, panstvích a vesnicích, kde budete kázat. Pokud by se našli ochotní rytíři a zbrojnoši, zaopatříme je příjmy a půdou v takové míře, v jaké si jen budou přát. Kupcům, kovářům, kolářům, výrobcům kuší, švecům a jiným řemeslníkům dovolujeme svobodně jet do našeho panství a také kdykoliv jej opustit společně se svými ženami a dětmi a to bez žádných poplatků, mýtného a jakýchkoliv dalších překážek.

Gediminasův dopis

Ačkoliv křižáci spálili naši pečeť, aby nás ponížili a také snad proto, aby přerušili započatou božskou práci a lid ponechali v slepotě, přesto tento svůj dopis pečetíme stejnou pečetí, stejně jako jsme kázali přiložit pečeť také k dopisu pro našeho nejmilejšího Apoštolského Otce, abychom takto jej [tzn. dopis] chránili a prokázali jeho důvěryhodnost. Dříve se železo přemění na vosk a voda se stane ocelí, než abychom odvolali naše slovo. Každý, kdo poškodí tento list nebo pečeť, je lhář, uctíváč ďábla, bourač víry, podvodník, heretik a člověk prostý jakékoliv cti.

Dáno léta páně 1323 [v našem městě Vilniusu]

Gediminasův dopis

V textu je mnohem patrnější aktivní jazyková „přítomnost“ samotného vládce: to už není jen diplomaticky přesná formule (jako v případě Mindaugase), ale stylisticky poměrně výrazný text. Domníváme se, že v závěru použité přirovnání je autorské, tzn. že písař tady věrně přeložil slova knížete:

„Dříve se železo přemění na vosk a voda se stane ocelí, než abychom odvolali naše slovo.“

Gediminasův dopis

Co lze z textu odvodit:

1. Vilniuský knížecí dvůr má kontinuální diplomatické vztahy se Západní Evropou a má odborníky na latinu a němčinu.
2. Gediminas vyjadřuje svou ochotu přijmout křesťanskou víru, ale zatím křesťanem není.
3. Gediminas toleruje a podporuje křesťanství, ale neslibuje mu výsadné postavení vůči staré litevské víře nebo byzantskému ritu.
4. Gediminas usiluje o technologickou modernizaci státu: zve především řemeslníky.